

Pućowanske dopomnjeńki

Budyšin 1930

Čiščala a nakladowała L. A. Donnerhakec knihičišćeńja
(měječel towařstwo ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje)

Tak so tež my Serbja na hižo přihotowany Mnichowski spěšnik zesydachmy a přijědžechmy za džen a nóc přez Drježdžany skónčne zasy zbožownje do Wotrowa, Kiny a Radworja domoj.

14. Dodawk: Wopyt w Monte Carlu.

Na dompuću z Lourdesa móžeš w přihódnym měscé ze zhromadneho čaha wustupić a na swoju ruku do blízkeho Monte Carla dojěć. Monte Carlo je pyše město w krajiku Monaco, kotryž smužku mófskeho brjoha mjez Francózskej, Italskej a Srjedźnym morjom wopřija. Najwažniše twarjenjo je tam „casino“ abo „banka“, to je wulka hrajeńja, hdjež bohačkowje a prózdnicy cyłeho swěta wo hobrske sadźby pjenjez hraja. Mjez nimi je wjele Němcow a Rusow, ale pomérnje mało Francózow. Žiwjenjo w hrajeńi je jara wosobne. Tohodla nichtón zastupneje kharty do njeje njedóstanje, štóż njeje w čornej sukni a wysokim klobucy. Štóż tajkeje drasty sobu nima, dóstanie pak pola kóždeho pinčnika woboje požcene. Dokelž w někajkim čornym kabáće běch, trjebach sebi jenož wysoku trubu na hlówu připožcić. Tak nastajich so, kaž kmót wuhotowany, do Casina. Hnydom při durjach běše jstwička, hdjež wosebita komisija zastupne khartki wudawaše. Duchowni tajkeje zastupneje khartki njedóstanu. Štóż chce tam z nich tola pohladać hić, dyrbi sebi doma pućowanske wopismo na někajke druhe powołanjo wustajić dać. Tak běch sebi tež ja w Budyšinje pas jako „wučeř“ napisać dał.

Z tutym pismom w horšći zastupich do khartownje. Po zdaću drje mje mjezwočo trochu jako duchowneho přeradžeše; přetož sobustawy komisije woprědka khětro splóšwje na mnje pohladowachu. Tola hdyž ze žanym wóčkom njemiknych, jako bych połnje prawe wěcy měl a wosebje, hdyž jim Němski pas na Francózski přeložich, zo sym „wučeř“, wustajichu mi požadany zastupny lisćik. Zo komisija tež na drastu kedžbowaše, widzach na pućowarju, kotryž tam za mnu přińdže. Byrnjež samo w „fraku“ a 16-colowskim cylindarju był, jemu tola zastup zapowěchu, z přispomnjenjom, zo dyrbi sebi najprjedy hić zaprōšene škórnie wučesać a město pisaneho běly kornať scinić. Potom smědžeše zasy přińć. — Tak zastupich do hrajeńje. Běše to wulka, na cyrkę podobna městnosć z wysokimi woknami. Přitomni ludžo poskičachu pisany napohlad: mužowje w čornych woblečenjach, mnozy we wosobnych

bělých lacach, žony w židzanych suknjach wšich družinow a barbow, służownicy w čefwjenych kabatach ze slěbornymi tresami, kaž před sto lětami naši kralowscy lakajowje.

Hrač móžeš tu dwě hrě: roulettu a trente-quarante. — Roulettu (koło-hru) hraja takle: za nju je tu podołhojtych blidow nastajanych, na kotrychž su ličby 1 hač do 36 napisane. Skóńc kózdeho blida steji wobwjetliwa škla, we kotrejž je znutřka samsnych 36 ličbow, kaž na blidze. We njej leži mosazna kulka. Hrajerjo, mjez nimi wjele žonow, sedža za blidami a sadžeja swoje pjenjezy, kózdy, kelkož chce, na ličby na blidach. Hdyž su wšitcy nasadželi, zawjertnje bancyny zastojnik šklu, tak zo kulka po njej wo-koło pojězdži a skónčne na jenej ličbje zastanje. Štóż běše na samsnu ličbu na blidze sadžil, je dobył; wšitcy druzi su přehrali. Bankownik wuplaći ze spodžiwej spěšnosću dobyčkej jeho zaslužbu, 35 króć telko, kelkož je sadžil; nasadžane pjenjezy přehračkow pak sunje do blidowoho kaščika a hra je hotowa*; za lědma 5 mjeňšinow je přehrare a dobyte. Prjedy hač so prawje dohladaš, hižo za nowu hru sadžeja. Hdyž hewak husto žony mužam porokuja, zo wjele časa z hračom přesedža, tu tajkeho stracha njeje; přetož příndžeš, sadžiš, bankownik zawjertnje šklu a hižo móžeš zasy hić, sy přehrał. A nichtón za tobu njepohladnje, wosebje jeli sy jenož mały pjenjez na hru wažil. Hač hišće jónu sadžiš? Nanajwacy hišće jónu a žadyn wulki pjenjez! Přehraješ-li zasy, zastań! Dobywaš-li pak, hraj dale. Tak bórzy pak, hač prěni raz přehraješ, zastań! Wšak móžeš nazajtra swoje zbožo hišće jónu sptytać.

Pola rouletty je najnižsi pjenjez, kotryž směš sadžić, 5 frankow (= 4 hriwny), najwyšsi 180 frankow. Połožiš-li tutu najwyššu sadžbu, móžeš za 5 mjeňšinow tutych 180 frankow přehrač, ale tež za samsnych 5 mjeňšinow $180 \times 35 = 6300$ frankow dobyć. — Sobuhrač móže jich pola roulette za kóždym blidom kelkož chce, tež wjacy hač 36; přetož na samsnu ličbu smětaj tež dwaj sadžeć. — Jara zajimawa wěc je tež: nic sobuhrač, ale sebi radšo měrnje wobliča hrajerjow a hraječkow wobhladować. Wone su tajke, kaž jich wuspěch. Jedyn posměwkuje so na hromadku złotych,

* Wěc je potajkim podobnje připrawjena, kaž w hermanskich budach, hdžež móžeš poprancy abo drobne hospodafske wěcy dobyć. Budař wobwjetruje sčerčate koło z ličbami. A číslo, na kotrymž pokazowaf stejo wostanje, je dobylo.

kotrež je dobył; druhí moršči čoło a łama sebi hłowu, na kotre čišlo by sadžíl; hišče druhí, wobstarna hrabinka z bělymi włosami, kladže z třepotatéj ruku 50-frankowski złotak na blido.

Druha hra je trente-quarante, to rěka: třiceči-štyrceči. Tutu hru hraja z hrajeckimi khartami, a to přecy jenož bankownik a jedyn hósć, a to takle: bankownik kladže z derje přeměšanych khartow wšě zelene* a žoldže na swoju, wšě čeřwjene a šelle pak na hosćowu stronu. Štóż ma přeni přez 30, tola nic 40 wóčkow, je dobył. — Najnižša sadžba je tu 20 frankow, najwyšša 12 tysac frankow, a to jenož złotych. Mjez tutymaj ličbomaj móžeš sadžić, kelkož chceš; bankownik połoži kóždy raz runje telko, kaž ty, na blido. Štóż dobudże, dóstanie sadžbu druhého jako dobyço. Sy-li na příklad 12 tysac sadžil, móžeš za 4 abo 5 mjeňsinow tutych swojich 12 tysac zhubić abo za samsnych 4 abo 5 mjeňsinow k svojim pjeniezam bankownikowych 12 tysac přidobyć.

Dokelž bychu hrájerjo z ličenjom tajkich sepjow pjeniez wjele časa rozbrójili, njeliča, ale mérja je. Nakładu-li mjeńše sudobjo połne, je to 500 frankow; wulke pak wopřija 1000 frankow. Tu potajkim złote 20-frankarje podobnje na „maski“ mérja, kaž pola nas na wikach sad abo běrny. — Naš jedyn tam wězo tajkeje maski njetrjeba. (Tutu hru móžeće jara derje wo pjenieżki abo cyle bjez pjeniez hrać spytać.)

Hdyž wopomniš, zo tu 8 blid roulettu a 3 blida trente-quarante hraja, hdžež něhdže 600 hrow za džeń wuhraja, hdyž wopomniš, že móža pola roulette samsnu hru 40 abo 50 wosobow sobu hrać a zo so při trente-quaranće na jedyn raz 12 tysacow sadžić hodži, potom trochu zapřiješ, zo tu kóždy džeń přez 7 milijónow frankow přemjetaja, přehraja abo dobudu.

Banku druhdy winuja, zo wopak hraje. Tutón porok pak je njewěrny. Banka hraje cyle sprawnje; hdyž někotři hrájerjo wysoke sumy sadžeja a dobywaja, tež wona hobrskie pjenieży zhubbja, druhdy na milijón frankow za džeń. A za njesmjertnu česc płaći tam připad, kotryž pak so kóžde lěto njestanje, zo něchtó bancy telko pjeniez wot-

* Francózske kharty maja dwě čornočiščanej barbje (pic a tref), snadž naše zelene a žoldže, a dwě čeřwjenej (coer a carreau), naše čeřwjene a šelle. Wšě čorne kharty (zelene a žoldže) kladže bankownik na swoju, wšě čeřwjene (čeřwjene a šelle) na hosćowu stronu.

dobudže, zo su jeje kroški wšě, tak zo dyrbi na khwilku hrač zastać, dokelž dobyća wjacy wuplaćić njemóže. Tola banka sebi za cyle krótki čas nowych pieniez wobstara a hry du zasy dale.

Hdyž banka njedžiwajo na wšelake škodowanja tola skónčne přecy z dobycerjom wostawa, móže so to na přikład pola roulette z tym připadom stać, zo na ličbu, kočraž je dobyła, nichtón sadžił njebeše. Potom dóstanie banka pieniezy přehračkow, a tola njetrjeba žanoho dobyća wuplaćić. Wosebje pak čerpa skónčne swój dobytk z ludźaceje rozhorjenosće a nahrabnosće; přetož kak hraja nimale wšitcy wopytowarjo casina? Jeli woprědka přehrawaja a přestanu, je to wulke — zbožo za nich. Jeli pak hnydom dobywać pōčnu, sadžeja dale a dobywaja. Duż hraja po zasadze: „wjacy čłowiek ma a wjacy chce měć” přecy wyše a dobywaja; tak maja bórzy wulku hromadu pieniez dobytu.

Widżach tam Danskeho knjeza, kotyz běše 12 tysacow dobył. Tu prěni raz přehra. Hnydom přesta, šmórny dobyte pieniezy do kapsy a dźeše, přewodźany wot njemdnych wočow bankownika a druhich hrainerow. Ale wulka wjetšina hrainerow tutoho sebjepřewinjenja nima, ale hraje dale, byrnjež přehrawać počala. Tak su dobyte pieniezy bórzy zasy prječ. Kaž su přišle, tak du. Tola woni přecy hišće njeprestanu, ale w rozhorjenosći a slepej nadžiji, zo tola hišće zasy dobudu, sadžeja swoje pieniezy dale. Tola tež bjez wuspēcha. Tak sadža poslednie 100 frankow, poslednju nadžiju na dobyćo, ale přehraja. Nětko móže přestać a hić, dokelž ničo wjacy nimaja, štož móhli sadžić. Ale njeńdu do swojeje hospody, ale do — smjerće!

Někotre dny předy hač tam swój slěbornak woprować džech, běše so tam tónle podawk stal: Młodaj mandželskaj příndzeštaj na kwasnym pućowanju do Monte Carla. Zo by muž do sptytowanja njepřišoł, do casina hić a tam zamóženjo přehrać, wotewza jemu žona pienjezy. Duż dźeše sebi muž krasnu krajinu wobhladować. Nětko pak wjedżeše wéipnosć žonu do hrajeńje. A hdyž widžeše, zo tam tež żony hraja a zo dobywaja, poča sobu sadžeć, ale měješe njezbožo. Bórzy přehra cyle wobsedzeństwo. Ze zadwólwanjom běžeše k morjej a skoči do wody. A runje hdyž muž z wukhoda wróćo příndže, běchu ju zatepjenu z wody wučahnyli.

Podbne příkłady so tam husto stawaja. Žony skoča
zwjetša do morja, mužowje pak sebi najbóle rozom přepija
a so potom za prěnju lěpsu palmu w casinowej zahrodze
wobwěsnu. A tu ma wosebje wohnjowa wobora (Feuer-
wehr) spodžiwny nadawk. Hač wona tež ze sykawu na
pomoc přijedže, hdźż so něhdźe woprawdże pali, njewěm,
wězo drje tola; ale jako hlowne dźělo ma něšto cyle druhe
wobstarać. Jeje sobustawy maja kóždy džeń rano zahe
casinowe zahrody překhodžić, wšich, kotriž su so tam
w nocy wobwěsnyli, zwotrězować, na swój wóz zmjetać a
na pohrebniščo dowjezć, tak zo su promenady dopołdnja,
hdźż so tam wosobni hosćo překhodzować pōčnu, „čiste“.
Někotražkuli zemjanska knjeni njeby so na ławku pod
krasnej palmu sydnyć chcyła, hdźż by wědžała, zo je so tu
hišće na ranjo wobwěsenc bimbał. Ale wona wo tym
njewě; duž ju to njemyli. Woprawdże tam pječa žanoho
štoma njeje, za kotryž by hišće nichtón njewisał.

Banka chce wulku ličbu tajkichle sebjemordařstwov
z tym pomjeňšić, zo kóždemu, kiž je tam wšo přehral,
ježdnu khartu II. rjadownje do jeho domizny kupi. (Wona
njewuplaći jemu pjenjezy za nju; přetož te by wón zasy
do hrajeńje sadžić a přehrać šoł, ale kupi jemu woprawdžity
bilet.) Ale jara porědko sebi něchtón po tutu khartku
přińdže; přetož člowjek, kotryž je předy doma nahladny a
zamožity muž był, što chce tón jako prošeń w domiznje za
počeć? Dokelž dyrbi z njesprawnym nuknicarjom w swia
tym pismje wuznać: „Kopać njemóžu, prosyć so hańbuju“,
wozmje sebi radšo w Monte Carlu žiwjenjo.

Zrudny napohlad poskića tež nadpadnje wulke po
hrebniščo „njeznatych“, hdžež čěla tuthy sebjemordarjow
khowaja. Na nim njewidžiš pomnikow z mjenami, ale
na kóždym rowje jenož kamjeňtny stołpik z čislom,
tak zo wćipny wobhladowař njewě, štò w žanym rowje
leži. Štóž pak móže dopokazać, zo tam jeho wuj abo
četa je, zhoni wot pohrebnišcoweho direktora rowowe
číslo tutoho swojego přibuznego. Mnozy tajcyle sebj
emordarjo njechaja pak swojim swójbnym hórke do
pomnjećo zawostajić, zo su sebi žiwjenjo wzali. Njech
sebi tuči radšo mysla, zo su něhdźe w Alpach abo na
morju wo žiwjenjo přišli. Tohodla před tutej poslednej
kročelu swoje pisma spala a mjena z drasty wutřihaja, tak
zo tež policja njezhoni, štò su byli. Duž pohrebniščo

woprawdze ze wšem prawom pohrebniščo „njeznatych” mjenuja.

Zo tute hrózbne wobstejnoscé bóle do zjawnosće njepríndu, leži na tym, zo wobydlerjo wjele wo nich nje-powědaja, dokelž su jim to cyle wšedne wěcy; nowiny pak ničo wo tym njepisaja, přetož dóstawaja za swoje mjelče-njo pjenjezy; policja pak mjelči, dokelž banka krajej kóždo-lětnje na 20 abo 25 milijónow dobytka přiwobroća, z ko-trymž knježefstwo cyłe mzdy a wše wudawki płaci, tak zo wobydlerjo žanych dawkow nimaja. A to so jim lubi, wšo jene, kelko hrécha a zakleča z tutymi pjenjezami zwisuje.

Přispomnjenjo. Hišće wjele dróžšu hru hraještej po starej podawiznje Łužiskej zemjancy, mjenujcy Łuhowska a Čichonjanska hrabinka. Wonej hraještej šachi a sa-džeštej na kóždu hru knježi dwór. Łuhowska knjeni dwě hrě, to rěka: dwě ryčeřkuble za sobu přehra. Nětko pak w prawym času přesta, tak zo třeće a poslednie kublo, swoje Łuhowske wobsedžeństwo zdžerža, kotrehož wunošk wšak k jeje zežiwjenju hišće dosahaše.

